

Mødet den 19. Oktober 1916.

Fraværende: Mikkelsen.

1. (J. Nr. 399—1916). Cirkulære af 22. Septbr. 1916 fra Indenrigsministeriet over **Forlængelse af Fristen for Udbetaling af Godtgørelse for Rug af ny Høst**, der leveres til Købmænd, Møllere og Bagere.

Toges til Efterretning.

2. (J. Nr. 318—1916). Skrivelse af 14. Oktober 1916 fra Ministeriet for offentlige Arbejder om, at **de af Statsbanerne eksproprierede Bygninger langs Hallsvej stilles til Raadighed for Aarhus Kommune i en Maaned** fra Oktober Flyttedag 1916 at regne, samt **Beretning fra Udvalget for Bygninger og Inventar om Indkvartering af husvilde og Indstilling om Opførelse af Barakker**, saalydende:

»I Anledning af den indtrufne Mangel paa Lejligheder skal man herved meddele Byraadet, at Udvalget har truffet følgende Foranstaltninger:

I »Gammel Toldbod« er indrettet.. 5 Lejligh.
» den gamle Skole paa Vestergade. 4 Rum.
» Borgerskolen, Finsensgade 10 do.
» do. Nørrebrogade 6 do.
» do. Paradisgade 7 do.
» do. Ny Munkegade 5 do.
» do. Frederiksballe..... 20 do.
» do. Ingerslevs Avenue. 10 do.
» Eksercerhuset, Fodfolkskasernen . 20 do.

Ialt... 87 Rum.

Af disse 87 Rum var i Morges de 21 endnu ikke taget i Brug.

Det bemærkes, at Eksercerhuset kun er stillet til Raadighed indtil Mandag den 30. ds., til hvilken Tid Fodfolkets Underofficersskole skal tage det i Brug.

Foruden de Familier, som er anbragt i de ovenfor nævnte Lokalteter, befinder der sig i de Ejendomme, som Statsbanerne har eksproprieret ved Hallsvej, ca. 60 Familier, som har faaet Tilladelse til enten at forblive i deres gamle Lejligheder eller til at tage rømmede Lejligheder i Brug. Statsbanerne har dog kun stillet Lejlighederne til Raadighed i ganske kort Tid.

Ifølge Meddelelse fra Bygningsinspektøren er der:

fra $\frac{1}{4}$ 1910 til $\frac{1}{4}$ 1911 taget 472 Lejligheder i Brug,

fra $\frac{1}{4}$ 1911 til $\frac{1}{4}$ 1912 taget 587 Lejligheder i Brug,

fra $\frac{1}{4}$ 1912 til $\frac{1}{4}$ 1913 taget 389 Lejligheder i Brug,

fra $\frac{1}{4}$ 1913 til $\frac{1}{4}$ 1914 taget 459 Lejligheder i Brug,

fra $\frac{1}{4}$ 1914 til $\frac{1}{4}$ 1915 taget 401 Lejligheder i Brug,

fra $\frac{1}{4}$ 1915 til $\frac{1}{4}$ 1916 taget 168 Lejligheder i Brug.

Til April Flyttedag 1916 toges 106 Lejligheder i Brug, i Sommerens Løb er yderligere 12 Lejligheder indtaget til Benyttelse, og nu til Oktober Flyttedag er 93 Lejligheder taget i Brug.

I Vinterens Løb kan der ventes taget i Brug 20 Lejligheder, saaledes at Tallet paa Lejlig-

heder, taget i Brug fra $\frac{1}{4}$ 1916 til $\frac{1}{4}$ 1917 antagelig vil blive 231.

Til April Flyttedag 1917 kan ventes taget 71 Lejligheder i Brug, og desuden er der paa-begyndt Opførelse af Ejendomme indeholdende ialt 51 Lejligheder, men det tør ikke paaregnes, at disse Ejendomme, selv om det ikke vil blive forlangt, at de skal staa den vedtægtsmæssige Tid under Tag, vil kunne tages i Brug før hen paa Sommeren 1917.

Da de paa første Side nævnte Rum formentlig kun kan have til Disposition ganske kort til Indkvartering af husvilde (hvilket navnlig gælder for Ejendommene i Hallsvej og tilstødende Gader samt for Fodfolkets Eksercerhus), da der forestaar yderligere Ekspropriation fra Statsbanernes Side, og da i det kommende Halvaar som ovenfor anført ikke kan ventes mere end ca. 70 Lejligheder, skal Udvalget indstille, at der opføres interimistiske Barakker paa 2 à 3 Steder i Byen, og har man tænkt sig foreløbig at indrette Plads til 80 Familier.

Fra Bygningsinspektøren har Udvalget modtaget vedlagte Skizze (Bilag 1) til en saadan Barak indeholdende et Køkken og en Stue paa 60 Kv. Al. til hver Familie.

Bygningen tænkes opført med Ydervægge af 2 Lag ru Brædder, det ydre Lag notet og det indre Lag pløjet, hvorimod Skillevæggene mellem Stuerne tænkes udført af $\frac{1}{2}$ Stens Mur.

Taget dækkes med Tagpap, og Spærenes Underside beklædes med ru pløjet Beklædning.

Saavel ind- som udvendig tænkes Bygningen malet med Kompositionsfarve.

Udgiften vil blive ca. 6200 Kr. for 4 Familier, hvortil kommer et mindre Beløb til Vej-

og Kloakanlæg udenfor Bygningen, hvilket retter sig efter Pladsens Beliggenhed og Beskaffenhed.

Af Arkitekt Wier er indleveret vedlagte Udkast (Bilag 2 og 3) til flyttelige Barakker. Udgiften er anslaaet til 2000 til 2500 Kr. pr. Lejlighed«.

Endvidere forelaa følgende Skrivelse af 19. Oktober 1916 fra Bestyrelsen for »Den kommunale Hjælpekasse« :

»Som det vil være det ærede Byraad bekendt, blev Hjælpekassens Bestyrelse den 16. ds. opfordret til at sørge for, at de husvilde Familier, der Flyttedagen den 17. ds. blev indkvarteret i Kommuneskolernes Gymnastiklokaler, fik Mad foreløbig, idet der jo ikke i de anviste Lokaler findes Kogeindretninger til Afbenyttelse.

I den Anledning har Bestyrelsen formaaet Skolebetjentene til at indkøbe, tillave og uddele Mad til de husvilde.

Da denne Ordning imidlertid er rent foreløbig, idet Hjælpekassens Bestyrelse har vedtaget, at den ophører Søndag den 22. ds. om Aftenen, tillader man sig at henstille til Byraadet, at der snarest træffes en anden Ordning, og at Sagen overtages af Byraadet, da denne Bespising i Kommunens Skoler jo maa siges at ligge udenfor Hjælpekassens Virkefelt, og da det Arbejde, der i Forvejen paahviler Hjælpekassens Bestyrelse, er aldeles overvældende for Tiden.

Hjælpekassens Bestyrelse skal tillade sig at pege paa følgende Muligheder for en Ordning:

1. At lade alle de husvilde selv indkøbe Middagsmad fra Pensionater eller Spisehuse. Dersom deres Fortjeneste ikke forslaar hertil, kan de da paa sædvanlig Maade ansøge Hjælpekassen om kontant Pengehjælp.

2. At levere Middagsmad fra Køkkenerne i Skolerne for en bestemt Betaling pr. Portion.
3. At levere Middagsmaden gratis.

Hvis Byraadet ikke vælger den førstnævnte Fremgangsmaade, bliver det sikkert ogsaa nødvendigt, at der sørges for Middagsmad for de Familier, der er anbragte paa Fodfolkskasernen og lignende Steder, hvor der ikke findes Komfur eller Gas.

Med Hensyn til hele Spørgsmaalet og derunder navnlig Udgiftsspørgsmaalet maa Hjælpekassen gøre gældende, at Udgiften til en samlet Bispisning af den stedfundne Art eller paa en af de paa pegede Maader ikke kan afholdes af Hjælpekassens Midler, da Hjælpekassen ikke kender de paagældendes økonomiske Stilling og øvrige Forhold. Der kan saaledes blandt dem være nogle, der ikke er trængende til Hjælp, og det vides, at der er nogle, der modtager Fattighjælp.

De anførte Grunde bevirker ogsaa, at en Udgift under et til de omtalte Forhold ikke vil kunne afholdes i Henhold til Lov Nr. 320 af 22. December 1915 (»Dyrtidsloven«) § 1 og 3 (men derimod formentlig i Henhold til § 2 — altsaa uden Statstilskud jfr. § 6), og som nævnt maa Hjælpekassen i Tilfælde af Understøttelse til en eventuel Bispisning have Ansøgning fra de enkelte«.

F o r m a n d e n kunde oplyse, at Fodfolkskasernens Eksercerhus, saa vidt Taleren vidste, i Dag var blevet fuldstændig rømmet af husvilde, idet der var skaffet Plads andet Steds.

P. P e t e r s e n forelagde Indstillingen fra Udvalget for Bygninger og Inventar om Opførelse af Barakker til de husvilde. Skønt der var godt 100

husvilde Familier, mente Udvalget, at man foreløbig kunde nøjes med at opføre 80 Beboelseslejligheder, idet der var Mulighed for, at nogle af de husvilde selv kunde skaffe sig Bolig. Skulde dette ikke blive Tilfældet, maatte der nødvendigvis bygges flere Barakker. Udvalget havde tænkt sig at lægge en Trediedel af Barakkerne bag Venne-lyst, en Trediedel bag Vandværket og en Trediedel bag Magdalenemøllen, men om denne Side af Sagen maatte Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse jo tage Bestemmelse.

J a k o b J e n s e n udtalte, at den store Indflytning til Byen havde været noget af en Overraskelse, uagtet Byraadet havde været forberedt paa, at der vilde blive ret stor Boligmangel til Oktober Flyttedag, og ogsaa havde begyndt at forberede sig paa at undgaa denne ved at nedsætte Udvalg og ved at henvise de husvilde til Stadsingeniøren, for at man kunde faa Omfanget af Bolignøden konstanteret. Før man vidste Tallet paa de husvilde, kunde der jo nemlig ikke godt træffes Foranstaltninger til at skaffe dem Tag over Hovedet. Da det Dagen før Flyttedag viste sig, at Tallet paa de husvilde var meget stort, havde det været ret vanskeligt at skaffe den fornødne Plads, og man havde da spurgt Skoleudvalget, om det kunde hjælpe. Skoleudvalget var saa blevet sammenkaldt til Møde med Udvalget for Bygninger og Inventar, og det havde straks besluttet at indkvartere de husvilde i Skolernes Gymnastiksale, hvor der var Varme og Vand samt Afløb for Spildevand, og hvor de husvilde kunde faa Mad fra Skolekøkkenerne. Madspørgsmaalet var blevet ordnet ved Hjælpekassebestyrelsens Mellemkomst, og Skoleudvalget havde givet Overlærere og Skolebetjente Besked om at være

behjælpelige dermed. Man havde ogsaa tænkt paa at benytte Ting- og Arresthuset, men højere Autoriteter havde nægtet Tilladelsen hertil, og endvidere havde man overvejet at tage Kaserne i Brug, men de disponible Rum i disse havde hverken Varme eller Vand, ligesom der heller ikke kunde tilberedes Mad i dem, saa den Tanke havde man maattet opgive, dog at man var blevet nødt til at indkvartere 4 Familier i Fodfolkskasernens Gymnastikhus. Alle de nævnte Foranstaltninger kunde dog kun være rent midlertidige. Skolernes Gymnastiksale maatte saaledes rømmes hurtigst muligt, dels fordi Gymnastikundervisningen ikke kunde udsættes i længere Tid og dels for ikke at udsætte Skolebørnene for Sygdomme, der kunde opstaa blandt de indkvarterede husvilde. Det var derfor givet, at der maatte skaffes Boliger til de husvilde, og der var vel i Øjeblikket næppe andet at gøre end at bygge Barakker, skønt denne Foranstaltning vilde blive ret kostbar, men man maatte være klar over, at man ikke kunde blive staaende ved det, idet der med den stærke Tilstrømning til Byen jo sikkert kunde regnes med, at Bolignøden vilde blive endnu langt større til April. Det fornuftigste vilde da være at bygge virkelige Boliger i Stedet for at fortsætte med at bygge Barakker. Barakker kunde bruges til at afhjælpe den øjeblikkelige Nød, men de var dyre og kunde ikke staa i ret mange Aar, hvorimod virkelige Bygninger kunde gøre Tjeneste i mangfoldige Aar. Det syntes, som om det private Initiativ i Øjeblikket havde spillet Fallit med Hensyn til Boligspørgsmaalet, saa det offentlige maatte i Løbet af 2—3 Uger forberede sig paa selv at tage Sagen op. I de 5 Maaneder fra April til August inklusive havde der meldt sig 570 Familier og 730 Enkeltpersoner til Skattekon-

toret, mange havde maaske endda slet ikke meldt sig, og Tilstrømningen vilde utvilsomt blive ved, saa det maatte staa klart, at dér maatte skaffes ordentlige Boliger til Veje. Forhaabentlig vilde Byraadet tage lige saa resolut og enigt fat paa denne Opgave, som Skoleudvalget havde handlet med Hensyn til at faa de husvilde indkvarteret. Men det maatte være varige Boliger, da det drejede sig om Folk med smaa Lønninger, som ikke kunde købe deres Mad i Hoteller eller Spisehuse. Det kunde være Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse ligegyldigt, hvor Barakkerne blev opførte, blot det ikke blev paa de Grunde, der skulde sælges i den nærmeste Tid, dog vilde Taleren anse det for heldigst, om alle Barakkerne kom til at ligge bag Vennelyst, hvor der var mest lunt, men af Hensyn til de Folk, der havde deres Arbejde i den sydlige Bydel, maatte vist nogle af Barakkerne opføres mod Syd op mod Skoven, hvor der jo ogsaa var godt Læ. Hovedsagen i den Henseende var, at Barakkerne blev opført paa lune Pladser.

Simonsen havde sammen med flere andre i Sommerens Løb gentagne Gange hævdet, at der allerede til Oktober Flyttedag vilde blive en enestaaende Bolignød her i Byen, men man havde ikke villet høre efter disse Røster, som nu viste sig at have været fuldt berettigede, idet der var blevet en Bolignød, som man aldrig før havde kendt Mage til hverken her eller noget andet Sted i Landet. Selv i København var der ikke stort flere husvilde end i Aarhus. Det havde været let at se, hvad der vilde komme. Alene Hallsvejs Rømningsmaatte medføre Mangel paa ca. 200 Lejligheder, og det kunde af Bygningsinspektørens Beretning ses, at der sidste Aar kun var kommet 190 ny Lejligheder til imod ca. 400 de senere Aar.

Hvis man havde villet lytte til de advarende Røster og forberedt sig i Tide, kunde der have været sparet en Del af de store Udgifter, som nu ikke kunde undgaas. Det var nu ganske nødvendigt at opføre Barakker, saaledes som Udvalget ogsaa foreslog, da der ikke kunde skaffes Lejligheder med Undtagelse af nogle Kvistlejligheder, som fordrede Dispensation for at kunne bebos, men dersom man ikke opførte mere end 80 Barakboliger, vilde man, naar Hallsvej om en Maaned blev rømmet, staa i samme Situation som nu. Ved det offentliges Foranstaltning var der blevet indkvarteret ca 100 Familier, og mere end 20 Lejligheder kunde næppe opdrives, saa der skulde skaffes Bolig til 80 Familier, men Statsbanerne havde selv disponeret over mindst 125 Lejligheder i Hallsvejkvarteret, og naar disse Lejligheders Beboere om en Maanedstid meldte sig som husvilde, hvad de jo sikkert vilde gøre, havde man ingen Plads til dem, hvis man nu indskrænkede sig til at opføre 80 Baraklejligheder. Det vilde derfor sikkert være nødvendigt at opføre Barakboliger til ca. 200 Familier inden Aarets Udgang. Dette vilde naturligvis blive en kostbar Historie, da man ikke kunde vente at faa hele Udgiften ind ved Huslejen. Muligvis vilde det blive nødvendigt at lade Barakkerne staa nogle Aar, dels fordi en Del af deres Beboere antagelig vilde blive boende og dels for at have dem i Reserve, Bolignøden vilde jo ikke kunne afhjælpes paa en Gang. Desuden vilde det være uomgængeligt nødvendigt, at Kommunen selv snarest muligt tog fat paa Opførelse af Huse, saaledes at der til April Flyttedag kunde være tilvejebragt et betydeligt Antal hovedsagelig 2 Værelsers Lejligheder. Man kunde ikke vente, at de private Folk, som havde Kapital, skulde tage

fat, eftersom de kunde anbringe deres Penge i Foretagender, som gav anderledes Udbytte end Byggeriet, og de almindelige Haandværkere kunde heller ikke med de nuværende Materialepriser og med de foreslaaede Lempelser tage Opgaven op med nogen Virkning. Skulde der sættes blot nogenlunde Fart i Byggeriet, maatte man indrømme Rentefrihed i mere end 2 Aar og endda sætte Kommuneus Tilgodehavende for Grunden i 3. Prioritet, hvad der iøvrigt heller ikke var større Risiko forbundet med. Man maatte nu tage sit Standpunkt, det nyttede ikke at famle sig frem. Enten maatte man selv bygge eller indrømme 5 Aars Rente- og Afdragsfrihed, maaske blev endda begge Dele nødvendigt. Men først og fremmest maatte dog Barakkerne bygges i et tilstrækkeligt Antal og med 2 Rum til hver Familie, da eet Rum vilde være altfor uhygiejnisk for en Familie med Børn. Maaske vilde det være heldigt at anskaffe en Snes Stykker af de af Arkitekt Wier tilbudte transportable Barakker, særlig hvis pestagtige Sygdomme efter Krigen skulde hæрге Landet. Ud over denne Snes flyttelige Barakker, kunde der naturligvis af Hensyn til Bekosningen ikke være Tale om Enkeltbarakker, men selv om man altsaa nu opførte et tilstrækkeligt Antal Barakboliger, maatte der til Foraaret staa varige Boliger færdige til Indflytning, og det kunde meget vel lade sig gøre, hvis man resolut tog fat fra Kommunens Side. Sagens finansielle Side skulde Taleren senere komme tilbage til, men med Hensyn til de husvildes Forplejning vilde han gøre nogle Bemærkninger. Det glædede ham at høre, at Kasernens Gymnastikhus nu var rømmet, da Forholdene i det var saaledes, at det var ganske uforsvarligt at anbringe Mennesker i det. Taleren skulde dog ikke sige noget til, at

man 'under saa ekstraordinære Forhold havde grebet til at anbringe nogle Familier i Gymnastikhuset, men man kunde altsaa have sparet at begynde paa at opføre Skorstene og Kakkelovne der. Da der foreløbig næppe kunde være Tale om at skaffe de husvilde andre Boliger end i Skolerne, hvor der jo ikke kunde gives hver enkelt Familie Adgang til Køkken, vilde det med Hensyn til Forplejningen sikkert være mest rationelt at følge det af Hjælpekassens Forslag, som gik ud paa at lade Maden lave i Skolekøkkenerne og udlevere den til de husvilde for en Pris, der svarede til det, deres Mad ellers kostede dem. Der var ingen Anledning til at levere Maden gratis, men fordi der var nægtet disse Mennesker almindelig Bolig, maatte man ikke gøre Maden dyrere for dem, end den plejede at være. Merudgiften maatte man saa tage hos dem, der havde noget. Taleren skulde senere paapege, hvorledes dette kunde gøres, uden at nogen med under 4000 Kr. eller 5 eller 6000 Kr. i Indtægt, ligesom man vilde, kom til at betale noget deraf. Naar Staten havde givet Anvisning til, hvorledes man kunde gaa frem, burde man gøre Brug af den paagældende Lov.

N. Joh. Laursen var af Arkitekt Wier blevet bemyndiget til at sige, at Sanobarakkerne kunde indrettes saaledes, at der blev 2 Værelser og Køkken til hver Familie. Taleren kunde godt slutte sig til Tanken om at prøve at anskaffe en Del af den Slags Barakker, som jo kunde tages ned, flyttes og sættes op igen uden synderlig Bekostning. Taleren vilde iøvrigt henlede Opmærksomheden paa, at Finansministeren i Gaar i Rigsdagen havde stillet Forslag om Udlaan af 5 Millioner Kr. til Byggeforeninger i 2. Prioritet. Disse Penge vilde sikkert gøre det muligt for Foreninger

at opføre Boliger for deres Medlemmer. Loven vilde antagelig blive gennemført meget hurtigt, men der vilde utvivlsomt blive stor Rift om Pengene, saa der maatte vist handles hurtigt, dersom man vilde have Andel i dem. Det havde været smerteligt for Skoleudvalget at overgive Skolernes Gymnastiklokaler til Husvildebeboelse, men der havde jo ikke været andet at gøre. Udvalget var imidlertid dybt interesseret i, at denne Indkvartering ikke blev af længere Varighed end absolut nødvendigt. Der var, som Situationen var, næppe andet at gøre end at opføre Barakker i et passende Antal, og antagelig kunde man imødekomme Andragendet fra Grundejere i Schleppegrellsgade om Tilladelse til at have Beboelseslejligheder i Tagetagen. Derved vilde man vel saa kunne komme over den øjeblikkelige Nød. Med Hensyn til fremtidige Foranstaltninger vilde Taleren bemærke, at der her var en Opgave for Byens Haandværkere til at slutte sig sammen for at opføre en Række Bygninger med 2 Værelses Lejligheder, som kunde lejes ud for en rimelig Pris. Dersom Haandværkermestrene og Fagforeningerne kunde komme til at samvirke derom, vilde Opgaven sikkert kunne løses. Man stod overfor den Besynderlighed, at der tjentes godt her i Landet, men at alt dog var saa dyrt, at knapnok alle kunde faa Tag over Hovedet. Krigen havde sikkert nok en hel Del af Skylden, men der var dog ingen Tvivl om, at den blev brugt til Undskyldning for Opskruning paa baade det ene og det andet. Dersom man vilde modarbejde den næsten uhyggelige Tilbøjelighed til at gramse til sig, vilde man gøre baade Byen og Landet en god Tjeneste. Naar der kunde faas 1. Prioritet i Kreditforeningen og 2. Prioritet af Staten, vilde Organisationer af Haandværks-

mestre og Fagforeningsfolk uden Tvivl kunne bygge adskilligt billigere end Kommunen.

Møller bemærkede, at det var ganske urigtigt, naar Hr. Simonsen havde villet hævde, at man for lang Tid siden kunde forudse Bolignøden, ligesom det ogsaa var ganske urigtigt, naar Hr. Simonsen syntes at ville tillægge den ene Side af Byraadet, at den ikke havde villet anerkende, at der blev Bolignød og ikke havde villet være med til at afhjælpe den. Naar det paa et offentligt Møde af et Byraadsmedlem var blevet udtalt, at Byraadets konservative Medlemmer med Hr. Møller i Spidsen ikke vilde være med til at afværge Bolignøden, maatte Taleren erindre om, at der sad to Socialdemokrater i Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse, saa var der nogen Skyld, maatte begge Grupper tage den paa sig. Det var fuldstændig rigtigt, at der var tilflyttet Byen en unormal stor Mængde Mennesker de sidste Maaneder, og det kunde dog næppe forlanges, at man skulde have 1000 Lejligheder staaende ledige for at kunne tage imod dem. Ligeledes var det rigtigt, at Industrien nu beskæftigede mange Arbejdere, men en stor Del af disse vilde jo rejse bort igen, naar man kom ind i rolige Forhold, og Husværterne vilde saa staa med de mange ledige Lejligheder, hvilket vistnok vilde være en ret stor Skat at lægge paa dem. Det vilde sikkert være vel meget at bygge Barakboliger til 200 Familier, da der næppe fandtes saa mange husvilde, og da en Del jo nok skaffede sig Bolig paa anden Maade. Taleren vilde meget fraraade Kommunen selv at bygge, fordi det vilde blive altfor dyrt. Man havde Erfaring for, at de kommunale Arbejdere ikke var bange for at strejke, og kommunalt Byggeri vilde ganske bestemt blive saa dyrt, at det ikke kunde

forrente sig. Naar det ikke kunde betale sig for Haandværkerne at bygge, kunde det endnu mindre betale sig for Kommunen. I Stedet for at bygge maatte man derfor hellere give Lempelser for de private, som vilde bygge. Til Hr. Simon-
sens Anvisning paa Ekstraskat paa Indtægter fra 4000 Kr. og opad vilde Taleren sige, at med de nuværende Priser paa Livsfornødenheder kunde man næppe paastaa, at en Familie med 4000 Kr. i Indtægt havde altfor meget at leve af. Det var naturligt, at de indkvarterede husvilde fik Mad, og ligeledes, at de ikke kom til at betale mere for den, end de selv kunde lave den for, men det var dog rimeligt, at de betalte Kommunens Indkøbspris. Der kunde jo meget vel mellem de husvilde være fattigunderstøttede, for hvis Forplejning man vilde kunne faa Refusion fra andre Kommuner, og dem havde man da ingen Interesse af at for-
ære Maden. Foreløbig vilde det nok være tilstrækkeligt at bygge Barakker til 80 Familier. Naar der nu snart vilde blive stillet 5 Millioner Kroner til Raadighed til 2. Prioriteter, gjaldt det for driftige Folk at tage fat. Det kunde heller ikke godt tænkes andet, end at Haandværksmestrene nu vilde tage fat paa Byggeriet, da de ellers let tvang Kommunen til selv at bygge.

Carl Laursen fandt det meningsløst, at de husvilde, som var fattigunderstøttede uden at være hjemmehørende i Aarhus, fik fuld Forplejning paa Kommunens Bekostning uden mod Refusion fra deres Hjemstedskommune.

Mikael Johansen var enig i, at der maatte gøres noget for at lindre Bolignøden, men maatte hævde, at Kommunen ikke havde nogen juridisk Forpligtelse, kun højst en moralsk, til at skaffe Bolig til husvilde. Pligten maatte snarere

paahvile Staten, og man burde være forsigtig med at overtage dennes Pligter i højere Grad end absolut nødvendigt. Det kunde nok siges, at det private Byggeri var blevet noget mindre, men det maatte dog ogsaa erindres, at der havde været og var store Hindringer til Stede for det. Obligationskursen var saaledes navnlig i Krigens Begyndelse sunket ikke saa lidt, medens Priserne paa Materialier var steget ganske overordentlig stærkt. Uden Sikring for en nogenlunde Stigning af Huslejen var det derfor ikke let at bygge. Den store Tilflytning skulde Taleren ikke komme ind paa. Hr. N. Joh. Laursens Forslag vilde sikkert være det bedste, og man kunde næppe tro andet, end at Haandværksmestrene og Fagforeningerne vilde sætte en Ære i at bygge i Forening. Dersom Kommunen saa vilde give noget større Lempelser end de, der blev vedtaget for nogle Uger siden, og som i Virkeligheden intet betød, skulde Byggeriet nok komme i Gang. Taleren kunde ikke tro, at der skulde være Flertal i Byraadet for at lade Kommunen selv bygge Beboelseshuse, dertil havde man tilstrækkelig Erfaring for, at det offentlige byggede langt dyrere end private. Dersom der blev handlet hurtigt, kunde de eventuelle Byggeföreninger nok faa Del i Statsmidlerne, og antagelig vilde Byraadet saa kunne enes om at yde et virkeligt Bidrag i Form af Lempelser for de byggende. Skulde Haandværkerne saa alligevel ikke tage Sagen op, kunde man senere overveje, hvad der burde gøres.

J. C. Petersen vilde anse det for heldigt at anskaffe en Del af de af Arkitekt Wier tilbudte transportable Sanobarakker. Prisen var 2400 Kr. pr. Barak, og der kunde skaffes 16 Barakker i Løbet af en Maanedes Tid. Skulde man gaa ind

paa at købe disse Barakker, vilde det vist for Lushedens Skyld være heldigt at opføre dem i en Karre med en stor aaben Plads i Midten. De øvrige Barakker maatte saa være almindelige Træbarakker af den af Bygningsinspektøren foreslaaede Type. Det vilde sikkert blive et farligt Eksperiment for Kommunen selv at bygge, men paa den anden Side maatte der utvivlsomt gives ganske anderledes Lempelser end de alt vedtagne, hvis man skulde kunne haabe paa at fremme det private Byggeri. Saaledes som Laanemarkedet var i Øjeblikket, maatte en Mand, som vilde bygge et Hus med f. Eks. 10 2 Værelsers Lejligheder mindst eje 12—14000 Kr. Taleren kunde derfor tænke sig, at Kommunen lod Grunden staa i 3. Prioritet; derved vilde der risikeres mindre end ved selv at bygge. Da der vel nok vilde være nogen Fare i hygiejnisk Henseende forbundet med de mange Menneskers Sammenstuvning i de interimistiske Boliger, kunde det maaske være værd at overveje, om det ikke blev nødvendigt at beskikke et Tilsyn med Boligernes Renholdelse og de sanitære Forhold i det hele taget. Der var Forslag fremme i saa Henseende fra Sundhedskommissionen, og Foranstaltningen vilde sikkert være praktisk og desuden ret billig. Antagelig maatte det helst være en Kvinde, som førte dette Tilsyn, og Opgaven for vedkommende blev formentlig at besøge de paagældende Boliger hver eller hveranden Dag og give Beboerne gode Raad.

Formanden oplyste, at den af Hr. J. C. Petersen fremdragne Sag om et Tilsyn vilde komme paa Dagsordenen for næste Møde. Der var saaledes næppe Anledning til at komme nærmere ind paa den i Dag.

J. C. Petersen skulde saa indskrænke sig til at henstille, at man foreløbig antog en Kvinde til at føre Tilsyn med de allerede indrettede interimistiske Boliger.

P. Petersen var noget forundret over, at Hr. Simonsen syntes at ville skyde Skylden for Bolignøden paa Byraadets ene Side, idet det jo var aldeles utvivlsomt, at Socialdemokraterne ikke var i Besiddelse af større Seerevne end Byraadets borgerlige Gruppe. At ingen havde forudset den pludselige Bolignød, fremgik tydeligt deraf, at man for mindre end et Aar siden havde henvendt sig til Trafikministeriet for at formaa det til ikke at lade Statsbanefunktionærerne flytte til Fredericia, saaledes at deres Boliger her i Byen skulde komme til at staa tomme. I 1901 havde det ogsaa været knapt med Lejligheder, men i Løbet af $1\frac{1}{2}$ Aars Tid var de mange Lejere forsvundet, Værterne med for den Sags Skyld, og uden nogen paavise-
lig Grund. En saadan var heller ikke til Stede nu, da Rømningen af Hallsvej langt fra begrundede, at der var saa mange husvilde. I Stedst for at lægge Skylden paa hinanden maatte man derfor hellere tale om, hvad der kunde gøres. I Øjeblikket havde man ingen anden Udvej end at bygge Barakker; thi selv om Kommunen gav sig til at bygge, hvad Taleren ikke haabede, vilde det være umuligt at faa Husene færdige til Beboelse til April Flyttedag. Til den Tid vilde der efter Bygningsinspektørens Opgørelse blive ca. 150 Lejligheder færdige, og Tiden vil da være kommet til at tænke over, hvad der yderlig skulde gøres, hvis der endnu skulde være husvilde. Foreløbig kunde man nok nøjes med at bygge Barakker til 80 Familier, skulde Antallet ikke slaa til, kunde der hurtigt bygges nogle flere, Hr. N. Joh. Laursens

Forslag var særdeles tiltalende og vilde forhaabentlig blive prøvet.

M a r i a n e T h o m s e n vilde bede Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse udlægge saamegen Plads til Barakkerne, at hver Familie kunde faa en lille Have. Barakkerne vilde jo blive beboet Sommeren over i det mindste, og de fleste Familier havde mange Børn, saa det vilde have ikke ringe Betydning, at der blev Have knyttet til Boligerne, navnlig derved, at Pladsforholdene blev bedre, naar Børnene havde en Have at færdes i.

C h r i s t e n s e n maatte overfor Hr. P. Petersen hævde, at det først var nu, at man fra flere Sider af Byraadet havde faaet Øje paa Bolignøden, uagtet der af andre for $1\frac{1}{2}$ Aar siden var blevet gjort opmærksom paa, at Bolignøden vilde komme. Den Gang havde man ikke villet ladet sig advare, men Begivenhederne havde nu godtgjort, at de, der spaaede Bolignød, havde haft Ret. Havde man for et halvt Aars Tid siden taget fat, vilde meget have været undgaaet ligesom i København, hvor man i nogenlunde god Tid havde skaffet Boliger og bygget Barakker, medens man her havde maattet nøjes med at henvise de husvilde til Gymnastiksalene. Det var næppe en særlig stor Tilflytning, der var Skyld i Miseren, men i nok saa høj Grad Byggeriets Aftagen det sidste Par Aar. Naar der tidligere var blevet opført 4—500 Lejligheder om Aaret, men det sidste Aar kun et Par Hundrede, maatte der blive Bolignød, det kunde enhver se. Var der blevet opført det sædvanlige Antal Lejligheder, vilde Bolignøden i alt væsenligt været undgaaet. Den egentlige Aarsag var derfor, at de nye Lejligheders Antal var dalet, og at Hallsvej var blevet eksproprieret. Taleren vilde anbefale, at man hurtigst muligt byggede de foreslaaede

80 Barakker; medens Opførelsen af disse stod paa, kunde man se, om det blev nødvendigt at bygge flere. Hr. N. Joh. Laursens Forslag kunde se meget pænt ud, og Højre havde jo ogsaa givet det sin Tilslutning, men det var vist højst tvivlsomt, om Haandværksmestrene vilde være med til at danne Byggeforeninger sammen med Fagforeningerne. Det gik iøvrigt heller ikke saa let, som man syntes at antage, med at faa bygget ved Hjælp af Byggeforeninger, Foreningerne skulde først dannes, Tegninger og Planer udarbejdes og godkendes o. s. v., o. s. v., og alt dette tog Tid. De enkelte Bygmestre kunde derimod bygge uden store Forberedelser, hvis blot Villien var til Stede. Som Stillingen nu var, maatte man sige til de private Bygmestre, at nu maatte de skynde sig at tage fat, ellers maatte Kommunen selv gøre det. Dette havde Hr. Møller jo ogsaa erkendt, og anden Udvej var der heller ikke. Naturligvis kunde man godt opfordre Organisationerne til at tage Sagen op, og det vilde være glædeligt, om de vilde gøre det, men Kommunen maatte saa ogsaa være forberedt paa at vise de byggende langt større Velvillie end hidtil, idet Byggeforeningernes Forsøg hidtil var strandet paa, at der ikke kunde skaffes Byggegrunde til rimelige Priser.

Simonsen skulde ikke uddybe, hvorledes Stillingen havde været i Byraadet i Sommer med Hensyn til Spørgsmaalet om Bolignød, men maatte dog hævde, at Rigtigheden af, hvad Taleren havde sagt om denne Sag baade i Byraadet og ved det offentlige Møde, kunde dokumenteres. Man var fra alle Sider enige om, at Kommunen nu maatte bygge Træbarakker, fordi der ikke kunde skaffes Stenhuse til den Tid, der var Brug for dem, men kunde der det, gad Taleren se, om nogen

kunde være saa indskrænket at ville bygge Træbaraker i Stedet for Stenhuse. Det var Overdrivelse at sige, at der til Stadighed skulde staa 1000 Lejligheder ledige for at tilfredsstille Behovet, et Par Hundrede vilde sikkert være nok. Man sagde nok, at 80 Baraklejligheder vilde være tilstrækkelig, men hvis det ikke blev Tilfældet, hvad der var stor Sandsynlighed ja Vished for, saa havde man jo blot Kalamiteten om igen. Det maatte derfor undersøges, om de 125 Lejere i Hallsvej kvarteret havde Lejlighed staaende og vente paa sig i Byen, eller om de vilde blive husvilde, naar Hallsvej om en Maaned skulde rømmes. Det var meget rigtigt, at det var dyrt at bygge kommunalt i Øjeblikket, men Aarsagen hertil var, at Kommunen først greb ind, naar det private Initiativ glippede. Kommunen byggede jo kun, fordi ingen andre vilde. Hr. Møller var utilfreds med, at Taleren vilde have Dyrtidsloven fuldt anvendt, og mente, at Indtægter paa 4000 Kr. ikke kunde taale en Ekstraskat, men i saa Fald kunde man jo meget vel begynde ved Indtægter paa 5 eller 6000 Kr., da Grænsen kunde sættes, hvor man vilde. Da Hjælpekassens Bestyrelse ikke vilde have med de husvildes Forplejning at gøre længere end til Søndag Aften, maatte en anden Myndighed tage fat. I Modsætning til Hr. Mikael Johansen vilde Taleren hævde, at Kommunen havde juridisk Forpligtelse til at skaffe de husvilde Bolig. Det kunde ganske vist forlanges, at Hjælpen blev betragtet som Fattighjælp, men det kunde dog vel næppe antages, at selv Hr. Mikael Johansen vilde forlange dette overfor hæderlige Arbejdere, der stod med Pengene til Husleje i Haanden. Noget saadant vilde dog vist ingen mere vove. Taleren troede ikke paa, at Haandværksmestrene og Fag-

foreningerne i Fællesskab dannede Byggeforeninger. Dersom Fagforeningerne kunde komme overens med Byraadet, behøvede de ikke Mestrenes Hjælp for at bygge.

S a m u e l s e n kunde ganske slutte sig til Hr. Simonsens Udtalelser. I Modsætning til Hr. P. Petersen, som mente, at det ikke hastede med at skaffe Boliger, fandt Taleren, at Tiden netop var til at handle hurtigst muligt. Havde man Tid til at bygge Stenhuse, vilde man naturligvis gøre det. Naar der ikke blev bygget ved privat Initiativ, havde Kommunen baade juridisk og moralsk Pligt til at tage fat. Det var rigtigt, at der var blevet gjort Anstrengelser for at beholde Statsfunktionærerne i Aarhus. Taleren havde selv været virksom derfor, men den Gang havde der været Bolignød i Fredericia, og man havde ikke kunnet forudse, at der nu vilde blive Mangel paa Lejligheder i Aarhus. Taleren anbefalede, at man anskaffede nogle af de af Arkitekt Wier tilbudte Barakker.

M o u s t e n ansaa det for en Forudsætning, at Udvalget fra Søndag af tog sig af de husvildes Forplejning. Taleren var bange for, at Sanobarakkerne vilde være for smaa, hvis man senere skulde faa Brug for dem.

J a k o b J e n s e n bemærkede, at det var lettest at kritisere, og at han havde ventet, at man vilde have sagt Skoleudvalget Tak for, hvad det havde gjort for at skaffe de husvilde Husly og Mad. Taleren skulde ikke beskæftige sig med det offentlige Møde om Dyrtiden, men vilde dog bestemt protestere imod den Maade, hvorpaa Hr. Simonsen paa det havde udtalt sig om sine 2 Partifæller og da særlig den ene i Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse. Dersom Hr. Si-

monsen skulde gentage sine Udtalelser fra Mødet, skulde Taleren paavise, at Forhandlingerne i den socialdemokratiske Gruppe absolut ikke berettigede Hr. Simonsen til at udtale sig som sket. Taleren vilde anbefale, at man kun byggede 3 Etages Huse, til hvilke man havde Byggegrunde nok. De foreslaaede 80 Baraklejligheder var man nødt til at bygge, men man maatte være klar over, at blev der ikke i en nær Fremtid taget fat paa at bygge fra privat Side, vilde der i Byraadet blive stillet Forslag om, at Kommunen byggede selv.

Møller troede, man skulde være forsigtig med at paalægge Ekstraskat, selv om man ogsaa satte Grænsen lidt over 4000 Kr., da man let risikerede, at endnu flere Skatteydere flyttede fra Byen, hvad man jo ikke vilde være glad ved. 1000 ledige Lejligheder vilde næppe være for meget, hvis man altid skulde kunne tilfredsstille Behovet under stor Tilflytning. Alene i Sommer var der jo flyttet 600 Familier og 700 Enkeltpersoner hertil. Da Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse havde med Sagen at gøre, kunde ingen forudse, at der vilde blive Bolignød, og i København havde man heller ikke været mere forudseende end her, idet man der først for 3 Uger siden havde vedtaget at bygge Barakker.

Simonsen skulde ikke drage Forhandlingerne paa det offentlige Møde ind i Debatten, men vilde dog sige, at han ikke paa dette Møde havde nævnt Navnet paa noget Udvalgs- eller Byraadsmedlem. Dersom der havde været noget at sige til Talerens Ord, kunde Hr. Jakob Jensen, som var til Stede, og som jo ellers ikke plejede at tie stille, naar han blev angrebet, havde imødegaaet Taleren. Det kunde næppe være rigtigt, at der var flyttet 600 Familier og 700 Enkeltpersoner

hertil i Sommerens Løb, med mindre mange var flyttet herfra.

F o r m a n d e n antog, at man var enig om at bemyndige Udvalget for Bygninger og Inventar til at opføre de 80 Barakboliger og at henvise den pekuniære Side af Sagen til Budgetudvalget. Samtidig kunde man vel gaa ud fra, at Udvalget undersøgte, hvor langt de 80 Boliger vilde naa, og at der blev indhentet Oplysning om Statslaanene. Besisningsspørgsmaalet, som det formentlig vilde være rigtigst at ordne efter Hjælpekassens Forslag Nr. 2, kunde man vel henvise til Dyrtidsudvalget.

J. C. P e t e r s e n spurgte, om der i Udvalgets Bemyndigelse laa Tilladelse til at reflektere paa Arkitekt Wiers Tilbud angaaende 16 Sano-barakker.

F o r m a n d e n mente, at Bemyndigelsen var saa vid, at Udvalget kunde modtage Arkitekt Wiers Tilbud.

Bestodtes at bemyndige Udvalget for Bygninger og Inventar til snarest muligt at tilvejebringe Boliger for 80 Familier i Barakker. Spørgsmaalet om Udgiftens Afholdelse henvistes til Budgetudvalget. Det til Foranstaltninger i Anledning af Dyrtiden nedsatte Fællesudvalg bemyndigedes til at træffe Foranstaltninger til de husvildes Besisning fra det Tidspunkt, da Hjælpekassen ophører dermed.

3. (J. Nr. 386—1916). Andragende fra Ejerne af Ejendommene Vest for Trepkaskgade om **Tilladelse til at benytte Tagetagen til Beboelseslejligheder.**

M ø l l e r erindrede om, at Byraadet i sin Tid, da disse Grunde blev solgt, havde bestemt, at der paa dem kun maatte bygges 3 Etages Huse med Kvist, dog at Kvistene kun maatte benyttes i Forbindelse med Etagelejlighederne, men ikke som

selvstændige Lejligheder. Bestemmelsen var blevet truffet for at skabe lyse og luftige Lejligheder, og Prisen var i Betragtning heraf sat til kun 4 Kr. pr. □ Alen. En Del af Grundejerne havde imidlertid glemt Servitutten og havde lavet Lejligheder i Tagetagerne, men det var blevet opdaget og forbudt. Det foreliggende Andragende gik nu ud paa, at Byraadet gav Tilladelse til, at Servitutbestemmelsen angaaende Loftslejligheder i det paa-gældende Kvarter blev hævet. Under almindelige Forhold vilde Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse ikke have kunnet anbefale en saadan Indrømmelse, idet det ikke var heldigt overfor Borgerne saaledes at ophæve indgaaede Forpligtelser, ligesom det jo ogsaa vilde være en meget stor Begunstigelse for de paagældende Ejere, men da der jo var ekstraordinære Forhold til Stede, og udelukkende derfor, vilde Udvalget foreslå, at enten dispenserede 2 à 3 Aar fra Indførelsen af Lejlighederne. Ejerne forpligtede sig til i Lejlighederne at leje de paagældende Lejligheder ud til husvilde for en rimelig Leje, eller helt ophævede Servitutten, mod at Ejerne betalte en Tillægspris for Grunden. Det drejede sig om ca. 30 Lejligheder, men skulde der gaas frem efter det sidste Alternativ, vilde Dispensation fra Bygningslovens § 21 blive nødvendig for en Del af Ejendommene. Udvalget indstillede nu, at Byraadet bemyndigede det til at forhandle med Ejerne om at afgøre Sagen paa en af de to anførte Maader.

S i m o n s e n anbefalede at give Udvalget den indstillede Bemyndigelse, saaledes at de 30 Lejligheder kunde blive disponible snarest muligt. Dersom det sidst nævnte Alternativ blev valgt, altsaa dersom Servitutterne blev helt hævet, kunde der være god Mening i at træffe Bestemmelse om

Prisen for Lejlighederne i hvert Fald for de første Aar, da Ordningen jo betød et vældigt Plus for disse Ejere.

J a k o b J e n s e n erindrede om, at Byraadet, da det i sin Tid aabnede Salg af Grunde paa Marselisborg, paa den østlige Side fastsatte en Pris af 10 Kr. pr. □ Alen og forlangte temmelig lange Facader samt kun 1 à 2 Lejligheder i hver Etage. Disse Bestemmelser havde naturligvis medført, at der ikke blev bygget almindelige 2 Værelses Lejligheder, og Taleren havde saa stillet Forslag om at udlægge et smukt og sundt Kvarter til jævne Arbejderboliger. Forslaget var blevet enstemmigt vedtaget, og man valgte Kvarteret Vest for Trepkagade. Gaderne blev anlagt med stor Bredde, og Bebyggelsen blev planlagt saaledes, at der blev rigelig Lys og Luft fra begge Sider af Ejendommen, og endelig blev Byggehøjden fastsat til 3 Etager uden Beboelse i Tagetagen. Takket være disse Bestemmelser havde man haft Held til at skabe et godt og sundt Arbejderkvarter, og nu kom de paagældende Ejere altsaa med Begæring om at lade indrette Lejligheder i Tagetagen, ikke for de husvildes Skyld, men for at skabe sig selv en Fordel. Hvis man hævede Servitutten, vilde Kvarteret ikke længere være saa sundt og godt som nu, og det var tilmed ikke dette Kvarter alene, det drejede sig om, men ogsaa det, der vilde blive bygget. Og det eneste, man vilde opnaa, var at faa Bolig til 30 Familier. Selv om man bestemte, at Prisen for disse Lejligheder ikke maatte overstige 150 Kr., hvilket vilde være meget naturligt, vilde det dog være at forære de paagældende Grundejere et Par Tusinde Kroner. Af Hensyn til de husvilde kunde Taleren dog gaa med til Indrømmelsen, men det smertede ham meget.

S a m u e l s e n kunde ikke indse, at Kvarteret skulde blive usundt, fordi Tagetagerne blev beboet. De øverste Lejligheder var jo de sundeste, og Bygningerne vilde jo ikke blive højere. Efter Talerens Mening vilde det være særdeles heldigt at naa til en Overenskomst, da 30 ny Lejligheder dog var noget værd.

J a k o b J e n s e n kendte nok Talen om, at de øverste Lejligheder var de sundeste, det havde i sin Tid været Overretssagfører Johan Pedersens Snak. Det betænkelige var, at der kom et Beboelseslag mere. Det forbavsede Taleren, at Sundhedskommissionen ikke kunde se Forskellen paa at lade en enkelt Person eller en hel Familie bo i Tagetagen.

P. P e t e r s e n vilde dog finde, at 30 Lejligheder betød noget, da Barakker til 30 Familier jo vilde koste 60000 Kr. at opføre. I Virkeligheden var det nok saa meget Byraadet som de paagældende Grundejere, der skete en Tjeneste, hvis Sagen gik i Orden.

J a k o b J e n s e n syntes, Hr. P. Petersen skulde tale saa sagte i Husvildespørgsmaalet, da Forholdet jo dog havde været, at Hr. P. Petersen rejste bort, da de husvilde skulde indkvarteres, og at Stadsingeniøren maatte henvende sig til Taleren for at faa Sagen i Gænge.

N. J o h. L a u r s e n ansaa det for bedst at tiltræde begge Alternativer, da nogle af Grundejerne muligvis foretrak det ene og nogle det andet.

Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse bemyndigedes til at forhandle med de paagældende Ejere paa Grundlag af de her førte Forhandlinger.

4. (J. Nr. 391—1916). Indstilling fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse om at foretage føl-

gende **Ændringer i de sædvanlige Salgsvilkaar for saa vidt angaar Grundene Vest for Trepkasgade:**

»Naar Købekontrakt oprettes inden 1. Januar 1917, og Bebyggelse straks paabegyndes, og Ejendommen indrettes med 2 Værelses Lejligheder, fritages Køberen for Rente og Afdrag i 2 Aar fra 11. December 1916«.

Møller fremsatte Forslaget med Bemærkning om, at det var foranlediget ved Udvalgets Lyst til at søge at afhjælpe Bolignøden. Den foreslaaede Indrømmelse var en Lempelse, der betød noget, saa man kunde ikke tænke andet, end at Haandværkerne vilde gribe til med Begærlighed. Forhaabentlig vilde Bygmestrene forstaa, at Tiden nu var inde til at tage fat, for hverken Materialerne eller Grundene blev næppe billigere.

Simonsen skulde indrømme, at Forslaget gav større Lempelser end det Tilbud til Haandværkerne, som Byraadet vedtog i Sommer, men alligevel vilde det næppe være i Stand til at fremme Byggeriet væsentligt. Det kunde anses for givet, at der kun blev Tale om de mindre kapitalstærke Haandværkere, og selv om Rente- og Afdragsfrihed i 2 Aar maatte kaldes en god Lempelse, saa opvejede den dog ikke nær Stigningen i Materialepriserne. Man kunde derfor ogsaa gaa langt længere ud med Lempelser for ny Ejendomme, uden at de tidligere byggede Ejendomme kunde blive trykkede af Konkurrencen. Dersom man virkelig vilde animere Haandværkerne til at bygge, vilde man sikkert blive nødt til at anbringe Købesummen i 3. Prioritet, hvad der heller ingen stor Risiko var ved, thi skulde Kommunen endelig blive nødt til at overtage enkelte Ejendomme, vilde Bekostningen alligevel ikke blive saa stor, som hvis

man stadig maatte bygge Barakker. Taleren havde hellere set, at Kommunen selv havde begyndt at bygge, men da han var klar over, at Byraadets Flertal ikke gik med til det, vilde han henstille, at man for Arbejderboligers Vedkommende lod Grunden staa i 3. Prioritet.

J a k o b J e n s e n mente, at man ved stadig at tale om større og større Lempelser opnaaede at forhale Byggeriet i Stedet for at fremme det, idet Haandværkerne jo næppe tog fat, saa længe de kunde haabe paa yderligere Lempelser. Hvorvidt man skulde lade Grunden blive staaende i 3. Prioritet, maatte komme an paa, hvorlangt der blev gaaet op med Taksationssummen. Man havde jo iøvrigt haft nogen sørgelig Erfaring med Hensyn til at sætte Kommunens Penge for langt ud, f. Eks. ved Marselisborg Skole. Hellere end at sætte Grunden i 3. Prioritet maatte man bygge selv. Taleren henstillede at vedtage Forslaget, som det forelaa, saa kunde man altid se, hvorledes det virkede. Det var ikke nogen lille, men tvært imod en meget stor Indrømmelse, det gik ud paa, saa det vilde sikkert faa adskillig Betydning.

M o u s t e n troede, Haandværkerne vilde bygge eller lade være dermed, uanset hvad der blev sagt i Byraadet, da de selv nok kunde bedømme, hvad Indrømmelsen var værd. Taleren ansaa den foreslaaede Indrømmelse for utilstrækkelig og mente, at man maatte gaa anderledes vidt, hvis man vilde opnaa noget virkeligt. Da det gjaldt om snarest muligt at faa Byggeriet i Gang, burde man ikke sætte Fristen til 1. Januar, men kun til 14 Dage, og endvidere burde man vedtage at sætte Grunden i 3. Prioritet.

M ø l l e r ansaa 14 Dage for en vel kort Frist. Hvorvidt man skulde gaa til at sætte Grunden i

3. Prioritet, maatte bero paa, hvor høj 1. Prioriteten var. Taleren henstillede at vedtage Forslaget, saaledes som det var.

Christensen bemærkede, at Forslaget noget gik i den Retning, Taleren tidligere havde gjort sig til Talsmand for. Det vilde have været ønskeligt, om man kunde have givet Rente- og Afdragsfrihed i en noget længere Tid f. Eks. i 4 Aar, men Taleren skulde dog ikke stille noget Forslag i saa Henseende. Dersom Bygherrerne ikke vilde tage fat efter de nu foreslaaede Lempelser, maatte Kommunen selv gribe ind, og Fristen maatte højst være 3 Uger. Taleren henstillede, at man i Stedet for at give Tilladelse til at indrette Kvistlejligheder gav Lov til at bygge Ejendommene med Mansard, hvilket utvivlsomt vilde forøge Lysten til at bygge.

Marthin Hansen troede ikke, Kommunen vilde løbe nogen Risiko ved at sætte Grunden i 3. Prioritet, medens en saadan Indrømmelse ganske sikkert vilde fremme Byggeriet.

Mikael Johansen var meget forbavset over, at Hr. Marthin Hansen som Leder af et Pengeinstitut kunde tilraade Kommunen at sætte sine Penge i 3. Prioriteter. Taleren vilde anbefale Forslaget, saaledes som det forelaa, idet han fandt, at det betød en betydelig Indrømmelse. For Øjeblikket var Kreditforeningen tilbøjelig til at give ret store Laan, og skulde Tiden blive daarligere, kunde der jo nok være Tale om at indrømme endnu et Aars Rente- og Afdragsfrihed, men en Kommune burde ikke indlade sig paa at sætte sine Penge i 3. Prioritet.

Simonsen kunde ikke se, at der skulde være nogen større Risiko ved at tage 3. Prioriteten, naar Taksationen ellers var fornuftig, og naar det

kun blev for Ejendomme med Smaalejligheder. Taleren henstillede til Udvalget at overveje, om man ikke kunde gaa til denne Indrømmelse, hvis der ikke i Løbet af 14 Dage—3 Uger kom Byggetilbud paa Grundlag af den nu foreslaaede Lempelse.

J a k o b J e n s e n fandt det morsomt at høre Hr. Marthin Hansen anbefale Byraadet at sætte Kommunens Penge i 3. Prioritet, naar Hr. Marthin Hansen som Regel kun gik med til at sætte Sparekassens Penge i 1. Prioritet. I denne Forbindelse vilde Taleren minde om, at Arbejdersparekassen var mellem de Pengeinstitutter, der trods Moratorieloven havde sat Renten for Laan i faste Ejendomme op med $\frac{1}{2}$ %. Skulde der gøres store Indrømmelser, maatte man ogsaa fastsætte Lejeafgiftens Størrelse.

M a r t h i n H a n s e n var overbevist om, at man ikke listede Folk til at bygge ved Hjælp af det Forslag, der forelaa fra Udvalget, men kun ved at sætte Grunden i 1. Prioritet.

M o u s t e n foreslog at sætte Fristen til 3 Uger.

M ø l l e r vilde paa Udvalgets Vegne fastholde Forslaget, saaledes som det forelaa.

Indstillingen vedtoges.

(J. Nr. 391—1916). Fra Forretningsudvalget for Arbejdernes Fællesorganisation forelaa følgende paa et Møde den 13. Oktober 1916 i Arbejdernes Forsamlingsbygning angaaende **Bolignøden og Arbejdernes Forsyning med billigt Brændsel ved kommunal Foranstaltning** vedtaget Resolution:

»En Forsamling af ca. 1200 Mænd og Kvinder, der Fredag den 13. Oktober 1916 er samlet til offentligt Møde i Arb. Forsamlingsbygning i Amaliegade for at drøfte Dyrtiden, særlig med Henblik paa Bolignøden og Arbejdernes

Forsyning med billigt Brændsel (Kul og Kokes) ved kommunal Foranstaltning, vedtager at henstille til Aarhus Byraad at tage Boligspørgsmaalet op til fornyet Drøftelse.

Da man anser det for Kommunens Pligt at skaffe husvilde Familier Bolig til en rimelig og overkommelig Leje, opfordres Byraadet til enten i Lighed med Københavns Kommune at lade Kommunen snarest muligt opføre Huse med mindre Lejligheder i saa stort et Antal, som Bolignødens Afhjælpning kræver, da det ellers kan befrygtes, at der til Foraaret vil blive en Mængde husvilde Familier i Byen, — eller at yde private, der vil bygge paa Kommunens Grunde, saadanne Begunstigelser eller Lettelser, at Opførelsen af Huse med Lejligheder, passende for Arbejdere, kan forventes paabegyndt, f. Eks. gennem Rente- og Afdragsfrihed i nogle Aar for Købesummer for Grunde, hvis Bebyggelse er paabegyndt inden en nærmere bestemt kort Tidsfrist.

Hvor det kan fremme Tilvæksten af Arbejderboliger, bør Bygningsvedtægten anvendes saa lempeligt som muligt. Stat og Kommune bør i størst mulig Udstrækning støtte Foreninger og Selskaber, der vil opføre Arbejderboliger.

I Tilslutning til foranførte udtaler Forsamlingen sit bestemte Ønske om, at Byraadet overfor de husvilde Familier ved foranstaaende Flyttedag træder hjælpende til og paa den bedste og mest forsvarlige Maade fremskaffer Husly til disse.

Endvidere udtaler Forsamlingen:

For at mildne Dyrtidens Tryk for den ubemidlede Del af Befolkningen opfordres Byraadet til at benytte Dyrtidsloven i fuld Udstrækning

og bevilge de nødvendige Penge til, at Familier — og da særlig Familier med mange Børn — hvis Indtægter ikke overstiger 2500 Kr. aarlig, kan faa Brændsel til samme Pris, som der fastsættes for Kul og Kokes, leveret gennem Kommunernes Kulkontor til ubemidlede.

Endelig opfordres Byraadet til snarest at oprette et kommunalt Køkken, hvorfra Maden leveres til den billigst mulige Pris og i hvert Fald højst til den Pris, den koster at fremstille.«

Da de i Resolutionen anførte Spørgsmaal med Undtagelse af Brændselsspørgsmaalet behandledes under andre af Dagsordenens Punkter, drøftedes kun Brændselsspørgsmaalet under nærværende Punkt.

Simonsen mindede om, at Byraadet, da Brændselsspørgsmaalet sidst blev behandlet, var enigt om, at de alderdomsunderstøttede, de fattigunderstøttede og de, der fik af Hjælpekassen, ikke skulde regnes med ved Uddelingen af de kommunale Kul, som skulde fordeles uden Avance. Det var tillige den Gang blevet nævnt, at man vilde faa 5000 Tons Kul og Kokes, som kunde leveres Forbrugerne for henholdsvis 3 Kr. 50 Øre, maa-ske 4 Kr., og 2 Kr. 70 Øre pr. hl. Hensigten med det offentlige Mødes Krav var, at mange flere end de ca. 2500 Familier, der kunde blive forsynet af de 5000 Tons Kul og Kokes i de første 4—5 Maaneder, skulde kunne faa Brændsel til en rimelig Pris ved Kommunens Foranstaltning, idet der, hvis kun 2500 Familier skulde forsynes, kun vilde blive Tale om Folk med Indtægter op til 13—1400 Kr., skønt det vilde blive meget vanskeligt for Folk med Indtægter op til 2500 Kr. at skaffe sig Brændsel med de nuværende meget høje Priser. Skulde man naa til, at alle Familier

med under denne Indtægt kunde faa en Rabat af 1 Kr. 25 Øre pr. hl., vilde der antagelig blive Tale om ca. 7000 Familier, og der vilde altsaa kræves et ikke helt lille Beløb. Dyrtidsloven blev imidlertid forlænget til 1. Januar, og man vilde dels med dels uden Ministeriets Samtykke kunne anvende et Beløb, der svarede til 12 Kr. pr. Indbygger. Men selv om man holdt sig til den bestaaende Lov, der gjaldt til 1. November, vilde man endnu uden Ministeriets Samtykke kunne anvende over 300000 Kr. og yderligere med saadant Samtykke 90000 Kr., saaledes at der endnu kunde opkræves ca. 400000 Kr. i Ekstraskat hos de velhavende og uden at bebyrde Indtægter paa hverken 4 eller 5000 Kr., idet Byraadet selv bestemte Grænsen. Naar alle Rigsdagens Partier havde stillet Loven til Kommunernes Raadighed, vilde det være uforsvarligt, ikke at benytte den. Hele Summen burde derfor opkræves og anvendes til Brændsel og andre Foranstaltninger, der kunde komme den halvsultende Del af Befolkningen tilgode.

Formanden meddelte, at der var Undersøgelse i Gang om, hvad det pekuniært vilde betyde at gaa til en Indtægtsgrænse paa 2500 Kr. med Hensyn til Uddeling af billigt Brændsel.

Møller var ikke nogen stor Ynder af Resolutioner. Man havde nu faaet Udførselstilladelse for de 3000 Tons Kul, som antagelig kunde være her i Slutningen af Maaneden. Taleren kunde ikke anbefale, at Kommunen paatog sig en egentlig Udgift i Anledning af Brændselsforsyningen. I København havde man ordnet Sagen saaledes, at kun Familier med Børn fik billige Kul og kun 12 hl. hver. Dersom man her ligeledes kun vilde give hver Familie 12 hl, vilde Kvantaet strække til, da næppe ret mange flere end 4000 Familier

vilde have Brug for denne Hjælp. Med Hensyn til Kokes var der forskellige Vanskeligheder, idet det kneb med at skaffe Udførselsstilladelse, foruden at Fragtnævnet havde sagt, at det ikke vilde give samme Fragtgodtgørelse paa Kokes som paa Kul. Det hele gik antagelig nok i Orden, og man vilde saa om 7—8 Dage faa 1100 Tons Kokes, hvoraf de 200 Tons dog skulde afgives til andre, saaledes at man selv fik 900 Tons, og de $66\frac{2}{3}$ % fik man vel ogsaa. Yderligere kunde man saa i December vente 1100 Tons Husholdningskul. Det vilde næppe være heldigt at skynde sig med at paalægge Ekstraskat, hvis det ikke var absolut paakrævet, da de, der havde nogen Indtægt, havde Skatter nok i Aar.

J a k o b J e n s e n vilde finde det mindre praktisk at sætte en bestemt Indtægtsgrænse, som ikke maatte fraviges. Det kunde jo nemlig meget vel tænkes, at en Familie med f. Eks 2600 Kr. i Indtægt var langt ringere stillet end en Familie med f. Eks. 2300 Kr. i Indtægt. Der maatte ved Uddelingen af Kul og Kokes langt hellere tages et skønsomt Hensyn, ligesom der ogsaa burde tages Hensyn til, hvilke Kilder Indtægten skrev sig fra.

M i k a e l J o h a n s e n var meget forbavset over, at Hr. Simonsen vilde tale om disse Forhold i Dag, da han dog vidste, at de blev overvejet i Udvalget. Det var grimt at betegne den store, hæderlige Arbejderstand som halvsultende, og det var ogsaa ganske ufortjent. Men skulde Arbejderne klage, var der mange andre, der kunde have Grund til Klage; mange Smaakøbmænd og Smaahaandværkere, Embedsmænd og Funktionærer havde langt mindre Indtægt end Arbejderne. Taleren fandt, at Hr. Simonsens Parti burde gaa i Spidsen med Hensyn til at sætte Gagerne op i

denne Tid, men det var nok langt fra Tilfældet. Alle vidste, at der var stærk Tilbøjelighed til Udflytning i denne Tid, saa man burde saa vidt som muligt søge at undgaa Ekstrabeskatning. Der var ingen, der havde klaget over den Dyrtidsordning, Kommunen havde truffet, saa man skulde ikke selv skabe Utilfredshed.

Simonsen kunde ikke indse, at der skulde ligge nogen Fornærmelse i at sige, at en Del af Befolkningen halvsultede. Hr. Mikael Johansens Indignation over Talerens Udtalelse var vel ogsaa nærmest en Spøg. Spørgsmaalet var, hvem man skulde ynke mest, enten de større Skatteydere med 5—6000 Kr. i Indtægt, eller Familier med flere Børn og under 2500 Kr. i Indtægt. Man behøvede ikke at drøfte Indtægtsgrænsen, Hovedsagen var, om man vilde gaa med til at yde billigt Brændsel til alle dem, der trængte dertil, og lade de velhavende betale. Det vilde være meget beklageligt, om man ikke havde Ordningen i Stand til Slutningen af Maaneden, naar Kullene kom, da det jo allerede var koldt, og mange frøs, fordi de ikke kunde skaffe sig Brændsel. Man maatte være forberedt paa, at adskilligt flere end 5000 Familier vilde trænge til Brændselshjælp.

Møller henstillede endnu i Aften at enes om, at Familier uden Børn ikke skulde have Del i den billige Brændsel. Da der ingen Plads var paa Belysningsvæsenet, vilde det maaske nok være heldigt at lade Importørerne uddele Kullene til de ubemidlede til en bestemt Pris og med 1 Kr. 25 Øre i Rabat pr. hl, som Kommunen betalte. Det var ikke sagt, at nogen kom til at fryse, fordi Kullene ikke blev disponible straks, eftersom de fleste sikkert havde Raad til at købe et Par hl Kul eller Kokes.

M o u s t e n vilde anse det for meget urigtigt at vedtage noget nu, idet man jo havde overdraget et Udvalg at komme med Forslag. Taleren maatte derfor fraraade, at man vedtog Hr. Møllers Forslag. Ogsaa Diskussionen kunde uden Skade været sparet, til Udvalgets Forslag forelaa.

J a k o b J e n s e n kunde ganske slutte sig til Hr. Moustens Forslag om at vente med at stille Forslag, til Udvalget havde afgivet sin Indstilling. Hvis Kuluddelingen kunde foregaa fra Kommunen, vilde det være heldigst, da man ved at overdrage den til enkelte handlende vilde skabe disse en ny Kundekreds.

Resolutionen toges til Efterretning, idet de paagældende Spørgsmaal var behandlede under Dagsordenens andre Punkter.

(J. Nr. 309—1916). Indstilling fra Udvalget i Anledning af Dyrtiden om **Indretning af et Folkekøkken** i det gamle Sprøjtehus paa Aagade.

F o r m a n d e n forelagde Indstillingen. Sagen havde været behandlet af et Underudvalg, og Indstillingen gik ud paa, at der blev indrettet et Folkekøkken i det gamle Sprøjtehus paa Aagade. Anlægssummen vilde blive 11000 Kr., og Driften skulde foregaa saaledes, at Maden blev udleveret til den Pris, den kostede at fremstille.

M a r t h i n H a n s e n syntes, at Pladsen var uheldig valgt, og vilde hellere have, at man oprettede 2 Køkkener ude i Byens Periferi. Der var ikke ret mange, som vilde have Tid til at hente Maden i Aagade.

M a r i a n e T h o m s e n oplyste, at Udvalget heller ikke fandt Pladsen synderlig heldig, og at det havde tænkt paa den gamle Skole i Vester-gade, der var langt bedre beliggende. Paa Grund af forskellige Forhold havde man imidlertid maattet

nøjes med det gamle Sprøjtehus, som imidlertid dog havde den Fordel, at Rummet passede godt til Indretning af Køkken, ligesom der ogsaa let kunde indrettes en Ventesal foran Køkkenet. Iøvrigt laa Sprøjtehuset jo ogsaa omtrent lige langt fra Byens nordlige og sydlige Del. Man havde tænkt sig at kunne levere Mad, 2 Retter, til 600 Personer daglig. Opvarmningen skulde ske ved Gas, og Prisen vilde blive, hvad Maden kostede at fremstille.

J a k o b J e n s e n anbefalede Indstillingen. Udvalget havde taget lang Tid til sit Arbejde, saa hvis der nu kom ny Hindringer, vilde der ikke blive leveret Mad fra det Køkken paa denne Side Nytaar.

M a r t h i n H a n s e n fandt Forslaget om Oprettelse af Folkekøkkenet udmærket og vilde nødig forhale dets Udførelse, men det gjaldt dog ogsaa om, at Beliggenheden blev saaledes, at Befolkningen kunde benytte Køkkenet.

F o r m a n d e n vilde anse det for heldigt nu at faa begyndt, da Køkkenet sikkert vilde blive til Fordel for en stor Del af Befolkningen.

Indstillingen vedtoges.

7. (J. Nr. 393—1916). Fra Byraadsmedlemmerne Mikael Johansen, Møller, J. C. Petersen, Mariane Thomsen, P. Petersen, Magnus Nielsen, Marthin Hansen og N. Joh. Laursen forelaa følgende **Forslag om, at der skrides til Reform af den endnu ikke udførte Del af Havneplanen og til Udarbejdelse af Planer til en ny Havn:**

»Der har i adskillige Aar lydt Klager fra de Forretningskredse, som særlig skulde bruge Aarhus Havn, over Forholdene ved Havnen og særlig da den ny Havn. Det er blevet paa-
staaet, at dens Plan var upraktisk, at de Arealer,

der er forbeholdt industrielle Anlæg, var for smaa og uheldigt beliggende o. s. v. Herom skulle vi ikke udtale nogen afgørende Dom, da vi mangler Sagkundskab hertil. Vi nøjes med at konstatere, at Klagerne har været fremme og i stigende Grad.

Hertil er nu kommet det Faktum, som er konstateret under Byradets Forhandlinger i Mødet den 12. ds., at Havneudvalget har maattet afvise et udefra stillet Forslag om Anlæg af et Skibsværft ved Havnen, fordi der ikke haves Plads til et saadant, og det er os bekendt, at enkelte andre Henvendelser til Havneudvalget om Plads til andre industrielle Anlæg ved Havnen har faaet lignende Svar. Desuden er det bekendt, at danske Statsbaner omgaas med Planer til Anlæg af Dampfærgelejer ved Aarhus Havn.

Under disse Omstændigheder forekommer det os paatrængende nødvendigt hurtigst at tage under Overvejelse, hvad der kan og bør gøres for at ændre de uheldige Forhold, der afskærer Aarhus fra den Udvikling i Handel og Industri ved Havnen, som er et af de vigtigste Vilkaar for Byens fremtidige Trivsel og Fremgang.

Vi stiller derfor Forslag om, at man skrider til en Reform af den Del af Havneplanen, som endnu ikke er udført, i Forbindelse med Plan for en ny Havn, der kan hyde fornøden Plads ikke blot til Skibsværft og Færgelejer, men som ogsaa sikrer passende store Arealer til Pakhuse, Oplagspladser og industrielle Anlæg m. m.

Vi foreslaar, at der i denne Hensigt udskrives en Konkurrence til at løse denne Opgave, og at Byraadet af Havnekassen bevilger Penge til passende Præmier til en saadan Konkurrence.»

M i k a e l J o h a n s e n oplyste, at Hr. Carl Laursen ikke var Medforslagsstiller, fordi han var Medlem af Havneudvalget, og at man med Forslaget ikke tilsigtede nogen Kritik overfor Udvalget eller Havneingeniøren. Der var ofte blevet anket over den ny Havn, som blev kaldt forfejlet. Hvorvidt dette var sandt, vidste Taleren ikke, men det burde undersøges, saaledes at der kunde stoppes i Tide, hvis der var sket noget galt. Der var bevilget henimod 12 Millioner Kroner til Havneudvidelsen, og heraf var omved Halvdelen brugt. Hvis der var sket noget galt, vilde det være heldigt at faa det at vide. Hvert Øjeblik blev der klaget fra de næringsdrivende over, at de ikke kunde faa Pladser ved Havnen, og det var nu ogsaa bleven godtgjort, at der ikke var Plads til Anlæg af et Skibsværft. Alt dette burde undersøges, og Havnen havde gode Raad til at lade Undersøgelsen foretage. Handelsstanden var berettiget til at kræve, at der blev skaffet den Muligheder for at udvikles og trives. Byen havde kun Grund til at være glad og stolt over sin Handelsstand, saa man maatte ikke sidde dens berettigede Ønsker overhørig. Taleren skulde iøvrigt henholde sig til den i Forslaget givne Motivering og foreslaa Sagen henvist til Havneudvalgets Erklæring. Dog maatte han tillige anmode Havneudvalget om at erklære sig hurtigst muligt, ligesom han ogsaa maatte gøre opmærksom paa, at al Kritik vilde forstumme, hvis den foreslaaede Konkurrence blev udskrevet.

F o r m a n d e n mente, at man vel kunde indskrænke sig til at henvise Forslaget til Havneudvalget. Forslagsstillerne syntes ikke at tænke tilstrækkeligt paa, at Udvalget stod midt i Arbejdet med Udførelsen af et stort Projekt, og at det der-

med var givet, at Forholdene blev bedre og bedre, efterhaanden som Udførelsen skred frem. Udvalget skulde imidlertid tage Forslaget under Behandling, hvis Byraadet henviste det til det.

Simonson fandt det overflødigt at diskutere Forslaget, da dettes Skæbne jo var afgjort af den borgerlige Gruppe plus Hr. Marthin Hansen.

Jakob Jensen bemærkede, at Forslaget i Virkeligheden intet indeholdt. Der var ikke bevilget 12 Millioner Kroner, men kun projekteret Arbejder for henimod dette Beløb. Man kunde let nok tale om at stoppe i Tide, men Forholdet var, at der ikke kunde stoppes, før det nu paa begyndte Projekt var gennemført. Det var meget rigtigt, at der ikke nu var Plads til et Skibsværft, men der havde været en Plads, der var blot kommet andre Lejere til den i Forvejen. Statsbanerne vilde formentlig selv bestemme, hvor Færgelejet skulde ligge; men forøvrigt var der allerede Forhandling i Gang mellem Staten og Havnen om Færgehavnen. Det virkelige Forhold var, at Havneudvalget hvert Aar havde forceret Arbejdet ud over det planlagte, og paa næste Havnebudget vilde der antagelig komme Forslag om en betydelig Forlængelse af Molen paa Slippens Østside, hvorved der vilde indvindes et ret stort Areal. Taleren vilde have sat megen Pris paa, om den borgerlige Gruppe havde sat Fingeren paa det Punkt, der var Hovedsagen for Havnen, nemlig Statens Trafikering af Havneterrænet. Trods alle Anstrengelser var man nemlig ikke kommet synderligt videre i den Henseende end for flere Aar siden. Hvis den borgerlige Gruppe og Handelsstanden vilde gøre noget for Havnen, skulde den søge at faa Trafikforholdene paa Havnepladsen i Orden.

N. J o h. L a u r s e n havde underskrevet Forslaget, fordi han savnede Kendskab til Havnens Forhold, og vilde sætte Pris paa, at Havneudvalget vilde give Oplysninger derom. Taleren vilde værgе sig imod, at han skulde være en stor Ven af et Skiksværft.

M i k a e l J o h a n s e n maatte hævde, baade at Forslaget indeholdt en Del, og at der var bevilget henimod 12 Millioner til Havneanlægget. I næste Møde skulde Taleren oplyse, hvor naar Bevillingen var blevet givet. Det vilde være meget kedeligt, om der ingen Forandringer kunde ske i Projektet, hvis det ved en Undersøgelse skulde vise sig at være forfejlet. Selv om den til et Skibsværft udlagte Plads var optaget, vilde det ikke være udelukket at anlægge et Værft, idet et saadant jo slet ikke behøvede at ligge ved Havnen. Baade Nord og Syd for Byen kunde der sikkert findes velegnede Pladser, ja man mente endog, at Egaa Fed vilde være en særlig god Plads. Hvis Taleren ikke huskede fejl, havde Havneudvalget sagt, at man ved Forhandling med den ny Generaldirektør havde faaet en udmærket Ordning med Statsbanerne. Skulde Generaldirektøren være faldet fra, vilde det naturligvis være meget kedeligt. At Havnearbejdet var noget forsinket, var ubestrideligt, da Landsudstillingen jo havde bevirket en Forsinkelse paa et Aars Tid. Dersom man endnu ikke var kommet til en Ordning med Statsbanerne, var det en Fejl af Udvalget, at det ikke havde givet Byraadet Besked derom.

J a k o b J e n s e n kunde ikke indse, at der var noget at gøre ved Hr. Mikael Johansen, naar denne fastholdt, at der var bevilget 12 Millioner til Havneudvidelsen, uagtet der hvert Aar blev bevilget det Beløb, som skulde bruges i Aarets

Løb. Det maatte blive Formandens Sag at svare paa Beskyldningen for, at Byraadet var blevet holdt i Uvidenhed om, hvad der var sket med Hensyn til Havnebanen, men efter Talerens Opfattelse var Byraadet blevet holdt fuldt ud a jour. Havneudvalget havde troet, at det ved Mødet med Generaldirektionen var kommet overens med denne, men det havde vist sig, at Overenskomsten, da den kom renskrevet tilbage, var umulig for Udvalget at gaa ind paa. Ved det nu projekterede Havneanlæg kunde der intet ændres, men noget andet var naturligvis, naar man skulde til at bygge udenfor de nuværende Havnemoler.

Formanden skulde ikke tage Statsbanerne i Forsvar, men maatte dog sige, at det ikke havde drejet sig om en Renskrivning alene af Overenskomsten mellem Generaldirektionen og Havnen, men nok saa meget om en Udformning af Forhandlingerne. Det egentlige var, at Generaldirektionen ved denne Udformning langt fra havde truffet Havneudvalgets Ønsker. Taleren havde flere Gange givet Besked om denne Sag i Byraadet.

Jakob Jensen vilde finde det rigtigst, at Havneudvalget overvejede, om det ikke skulde foranstalte en Sejltur om i Havnen for Byraadet.

Forslaget henvistes til Havneudvalget.

3. (J. Nr. 263—1916). Andragende fra Aarhus Lærereforening om **Lønforhøjelse til Kommunens Lærerpersonele.**

N. Joh. Laursen oplyste, at Andragendet gik ud paa, at der bevilgedes Lærerpersonelet en Lønforhøjelse, og at det var begrundet med, at Aarhus med Hensyn til Lærerlønninger stod tilbage for enkelte andre Byer i Nærheden. Skoleudvalget syntes imidlertid ikke, at Tiden var inde til en almindelig Lønforbedring, idet ingen jo

vidste, hvorledes Situationen vilde forme sig selv om ganske kort Tid, men paa den anden Side anerkendte Udvalget, at Lærerne kunde have nogen Grund til at forvente, at Byraadet vilde forbedre deres Kaar. I Henhold hertil foreslog Udvalget at bevilge et Dyrtidstillæg for Aaret 1916 —17, hvorefter gifte, fastansatte Lærere og Lærerinder vilde faa 200 Kr. og ugifte 100 Kr., og saaledes, at Beløbet blev udbetalt med Halvdelen 1. November og Halvdelen 1. Marts. Dersom en Lærer og en Lærerinde var gift med hinanden, vilde de kun faa eet Dyrtidstillæg, og undtaget var de, der havde Bopæl udenfor Kommunen, to Lærere, der tillige var Alterdegne, Lærerpersonalet ved Marselisborg Skole samt enkelte andre, for hvem der var særlige Forhold til Stede. Sammen med Indstillingen fulgte en Liste over, hvem der skulde have Del i Dyrtidstillæget, og hvor meget hver enkelt skulde have. Dyrtidshjælpen skulde alt-saa gælde for indeværende Regnskabsaar og, hvis ikke andet blev bestemt, ogsaa være løbende for næste Aar. Staten vilde sikkert gentage sit Dyrtidstillæg, ja vel endog forøge dets Størrelse. Indstillingen var enstemmig fra Udvalget, og selv om det foreslaaede Tillæg vel ikke vilde skabe fuld Tilfredshed blandt Lærerne, vilde det dog nok blive modtaget med adskillig Glæde. Kommunens Udgift i Anledningen vilde for indeværende Aar blive henimod 32000 Kr.

M o u s t e n bemærkede, at Tillæget i Indstillingen blev kaldt en midlertidig Lønforhøjelse, medens Hr. N. Joh. Laursen nu havde kaldt det dels en Dyrtidshjælp dels et Dyrtidstillæg. Navnet gjorde imidlertid mindre til Sagen, Hovedsagen var, at Lærerne fik Pengene, saa Taleren vilde takke for Indstillingen. I Sammenligning med de

Krav, der i disse Tider blev stillet fra forskellige Sider, maatte Lærernes Krav kaldes meget beskedent. Naar Landets Velstand steg i betydelig Grad Dag for Dag, var det rimeligt, at Lærerne vilde holdes skadesløse for Prisstigningen, og selv om alle, der led under Dyrtiden skulde holdes skadesløse, vilde der endda blive rigelig Profit til de andre. For at blive holdt skadesløs maatte Lærerne imidlertid have en Lønforhøjelse paa 35 %, men den foreslaaede Hjælp androg kun 5—10 %, hvortil saa kom et Tillæg fra Staten paa ca. 7 %. Flertallet af Lærerne var blevet ansat paa en Tid, da Lærerlønnen i Aarhus stod imellem Lærerlønningerne i København og i Provinsbyerne. Dette Forhold, altsaa at Lærerne i Aarhus havde de næstbedste Lærerembeder i Landet, burde sikkert bevares, men dette var langt fra Tilfældet mere, idet en Del Byer var foran Aarhus. I Sammenligning med de kommunale Funktionærer kunde Lærernes Lønninger heller ikke kaldes paa Højde med Tiden. Taleren skulde i saa Henseende blot pege paa, at en Politibetjent i Løbet af 25 Aar havde en Indtægt af 56000 Kr., selv om man regnede meget lavt med Hensyn til Uniform o. l., medens en Lærer i samme Tidsrum kun havde 51650 Kr. og en Lærerinde kun 41000 Kr. De nuværende Lærerlønninger kunde Byen næppe være bekendt, og Lærerne kunde heller ikke være tjent med dem. Taleren vilde derfor henstille til Byraadet at lade Tillæget løbe til April og saa honorere Lærernes Andragende paa næste Aars Budget. Lærerne vilde sikkert i Almindelighed blive glade ved det foreslaaede Tillæg, hvorimod der nok mellem Lærerinderne vilde blive nogen Utilfredshed. Til de foreslaaede Undtagelser maatte det bemærkes, at en Lærerinde ved Marselisborg

Skole fik intet Tillæg, uagtet hendes Forhold var ganske ens med de Lærerinder, der fik, og at en Lærerinde, der var gift med en Ikkelærer, fik 200 Kr., medens Lærerinder, der var gift med Lærere, var udelukkede fra Hjælpen. Nogen mere Mening var der i at udelukke de to Alterdegne. En Lærerinde, der var gift med en Adjunkt, fik heller ikke Del i Tillæget, og ligeledes var 3 Gymnastiklærere undtaget. Vilde man stille alle Lærerinder ens og medtage de 3 Gymnastiklærere, vilde Merudgiften kun blive ca. 2000 Kr. Taleren skulde dog ikke stille noget Forslag herom, men kun henstille til Udvalget at tage Hensyn til hans Udtalelser.

Møller oplyste, at det var Lønudvalget, som havde forandret Benævnelsen fra Løntillæg til Dyrtidshjælp, og ligeledes foreslaaet, at Hjælpen kun skulde gives for et Aar, alt i Lighed med Fremgangsmaaden overfor Kommunens Arbejdere og Funktionærer. Taleren vilde i Modsætning til Hr. Moustén mene, at Lærerne nok kunde have været noget mere beskedne, men som Forslaget var, kunde Lønudvalget anbefale dets Vedtagelse.

Jakob Jensen fandt Sammenligningen med Politibetjentene ret haltende, idet der var en vældig Forskel paa Lærernes og Betjentenes Arbejdstid, ligesom det jo ogsaa maatte tages i Betragtning, at Lærerne havde gode lune Arbejdslokaler, medens Betjentene maatte færdes ude i alt Slags Vejr. Det var kun med Slutlønnen, at Lærerne i Aarhus tidligere var stillet imellem Lærerne i København og i Provinsbyerne, og det var for de lavestlønnede, at Tiden trykkede haardest. For Tiden fandt baade Skoleudvalg og Lønudvalg det urigtigt at gaa til en egentlig Lønforbedring, hvorfor man havde indskrænket sig til at foreslaa en

Dyrtidshjælp. Den Lærerinde, der var gift med en Adjunkt, havde antagelig sammen med denne en Indtægt paa ca. 6000 Kr., saa der vilde ingen Mening være i at give hende Dyrtidshjælp.

N. J o h. L a u r s e n havde Indtryk af, at Byraadet vilde følge Indstillingen. Den af Hr. Moustén omtalte Topsats paa Lærerlønnen var forsvundet i 1908. En virkelig Lønrevision burde vente, til man kunde se, hvorledes Forholdene vilde blive. Den Lærerinde ved Marselisborg Skole, som ingen Dyrtidshjælp fik, var vist godt tilfreds med det, hun havde opnaaet i Aar, og hvis man blot havde faaet Foden indenfor den nævnte Skole med Hensyn til Løntillæg, vilde man sikkert have faaet mere at se, end man ønskede. Man havde gennem Skattevæsenet undersøgt den Lærerindes Forhold, som var gift med en Ikkelærer, og paa Grundlag heraf indstillede man, at hun blev taget med. Det skulde indrømmes, at der ikke laa noget egentligt Princip til Grund for Afgørelsen af, hvem der skulde medtages, men det kunde til Gengæld nok siges, at Forslaget havde den Fordel, at de, der trængte haardest, fik Del i Tillæget, medens de, der ikke trængte, heller intet fik. Skoleudvalget havde kunnet tiltræde Lønudvalgets Forslag om, at Tillæget kun skulde være for et Aar, og at det skulde kaldes Dyrtidstillæg.

C h r i s t e n s e n anbefalede Indstillingen. Naar man havde vedtaget en Lønforbedring for Kommunens Funktionærer, kunde det synes rimeligt ogsaa at gøre det for Lærernes Vedkommende, men det maatte dog ogsaa erindres, at Staten spillede ind med ved at have givet Lærerne et Dyrtidstillæg. Ved Sammenligning med Politibetjentene maatte der i nogen Grad regnes med Arbejdstiden og Arbejdsstedet.

M o u s t e n maatte dog bemærke, at Lærerne havde et ikke ubetydeligt Arbejde hjemme ud over de 6 Timer paa Skolen, samt at deres Sommerferie for manges Vedkommende blev anvendt til at forøge deres Uddannelse ved Kursus og lignende.

N. J o h. L a u r s e n meddelte, at de 3 Gymnastiklærere fik Tillæg i Fjor, og at de var med i Statens Dyrtdstillæg.

Lønudvalgets Indstilling vedtoges.

9. (J. Nr. 40—1916). Indstilling fra Skoleudvalget om **Valg af Byggeplads for en ny Skole.**

N. J o h. L a u r s e n bemærkede, at det var ret lang Tid siden, at Skolekommissionen havde henvendt sig til Byraadet angaaende Opførelse af en ny Skole, men at Skoleudvalget først nu kom med et egentligt Forslag, fordi man havde ment, at det saavidt muligt var bedst at vente lidt paa Grund af de dyre Priser, og fordi der ikke syntes at være saa stor Trang til en ny Skole. Nu var Tiden imidlertid inde til at tage fat paa Arbejdet, og det første Spørgsmaal var da, hvor Skolen skulde lægges. Skoleudvalgets Flertal foreslog at vælge en Plads mellem de Mezasvej og Trepkaskgade, medens Hr. Jakob Jensen foreslog en Plads Syd for Skansen ved Pontoppidansgade. Denne sidste Plads kunde Taleren ikke gaa med til, væsentlig fordi det kunde befrygtes, at Skolen derved vilde komme til at ligge meget udsat for Vind og Vejr, saaledes at Varmeforholdene i den ikke vilde blive saa gode som ønskeligt, navnlig at enkelte Klasser ikke skulde kunne opvarmes. Pladsen ved de Mezasvej maatte desuden foretrækkes, fordi Skolen, hvis den Plads blev valgt, vilde komme til at ligge meget bekvemt for dem, der skulde bruge den.

J a k o b J e n s e n gjorde gældende, at man burde have begyndt Arbejdet med Skolens Opførelse, den Gang Skolekommissionen havde stillet Forslag derom. Nu kom Skolen i Virkeligheden meget forsent. Hvis Indstillingen vedtoges nu, kunde Arbejdet først begyndes til Foraaret, og Skolen vilde saa ikke blive færdig til Brug før i 1919, og man vilde altsaa indtil den Tid have den samme Vanskelighed med at skaffe Plads, som før havde voldet saa meget Besvær. Taleren frygtede ikke for, at den af ham foreslaaede Plads skulde give Skolen en for udsat Beliggenhed, saaledes at Varmeforholdene skulde blive uheldige, dels var der nemlig Plads til Plantning af et Læbælte ud mod Havet, og dels vilde der intet blive i Vejen med Varmeforholdene, hvis man valgte at bygge Skolen efter samme System som Skolen i Samsøgade. Det gjaldt om at lægge Skolerne saaledes, at Befolkningslagene kunde blive blandet, og det skete, hvis man valgte Pladsen ved Skansen, idet Skolen saa vilde blive søgt baade af Børnene fra Fattigkvarteret ved Dynkarken og af Børnene fra det bedre stillede Kvarter paa den østlige Side af Frederiksbjerg. Der var ellers intet at sige til Pladsen Vest for de Mezasvej som Byggeplads for en Skole, men den paagældende Plads var netop det eneste Areal, hvor man havde disponibel Jord at sælge til billige Priser.

N. J o h. L a u r s e n fandt det urigtigt, at et Medlem af Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse kastede et nyt Moment ind i Sagen, naar det nævnte Udvalg først havde udpeget 3 Pladser, som Skoleudvalget kunde vælge imellem. Taleren maatte derfor bede om, at Sagen gik tilbage til Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse med Anmodning om at faa en klarere Indstilling.

Sagen gik tilbage til Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse.

10. (J. Nr. 311—1916). Andragende fra Skovvangens Grundejerforening angaaende **Kvarterets Forsyning med elektrisk Lys**. (Se Side 191).

Formanden erindrede om, at Lægningen af Kabel til Kvarteret tidligere var vedtaget, samtidig med at Spørgsmaalet om Laan til Husinstallationer var blevet henvist til Budgetudvalget. Dette indstillede nu, at man ogsaa i den Henseende imødekom Andragendet derved, at der blev stillet 15000 Kr. til Raadighed i det ansøgte Øjemed dog med Forbehold om, at Beboerne benyttede det elektriske Lys.

Mikael Johansen vilde paa vedkommende Grundejerforenings Vegne takke for Forslaget.

Indstillingen vedtoges.

11. (J. Nr. 3—1916). Indstillinger om **Efterbevilling af Overskridelser** i Kloakpumpestationens og Bro-lægningsvæsenets Regnskaber for 1915—16. — 2. Behandling.

Efterbevilling meddeltes.

12. (J. Nr. 2¹⁴⁵—1916), Andragende om **Dispensation fra Bygningslovens § 21 og fra Bygningsvedtægtens § 14** med Hensyn til Kannikegade 1.

Anbefaledes.

13. (J. Nr. 2¹⁴⁸—1916). Andragende om **Dispensation fra Bygningslovens §§ 21 og 6** med Hensyn til Lille Torv 6.

Anbefaledes.

14. (J. Nr. 2¹⁴²—1916). Andragende om **Dispensation fra Bygningslovens §§ 21 og 10** med Hensyn til Clemensstræde 18—20.

Anbefaledes

Andragende om **Dispensation** fra Bygningslovens

§ 21 med Hensyn til:

- a. (J. Nr. 2¹⁴⁷—1916). Christiansgade 25.
- b. (J. Nr. 2¹⁴⁴—1916). Fiskergade 52.
- c. (J. Nr. 2¹⁴³—1916). Nørregade 42.

Anbefaledes.

